

Pesten vender tilbake

[Ingvar Ambjørnsen](#) 30. januar 2015

Foto: Tine Poppe

Nå i 2015 forlater jødene Europa i tusentall. De frykter – med god grunn – for sine liv. Jeg hadde aldri trodd jeg skulle få oppleve noe slikt.

Faren min gikk på skolen sammen med [Arnold Jacoby](#). Som fjortis syntes jeg det var stas, for Jacoby var forfatter, og jeg hadde allerede begynt å drømme meg inn i den rollen. Jacoby bodde utrolig nok i vår lille filleby, Larvik, selv om han var født i selveste New York. Han skrev krim og spenning for både ungdom og voksne, og syslet til og med tegneserier.

Senere kom den store biografien om barndomsvennen Thor Heyerdahl. Hans viktigste bragd som forfatter ble imidlertid boka om en annen barndomsvenn, Herman Sachnowitz. Han som eide klesbutikken «Ekko» rett oppi gata. Han som var det eneste familiemedlemmet som vendte tilbake til Larvik etter helvetet i Auschwitz. Faren, fire brødre og tre søstre «gikk opp pipa», som de sa i leirene.

Det tok femten år å skrive «[Den angår også deg](#)». Herman klarte sjelden å snakke om det som hadde skjedd i mer enn ti, femten minutter i strekk. Det kunne gå uker og måneder til neste gang. Da får forfatteren god tid til å dvelte ved setningene.

Vi var flere i byen som visste om denne prosessen. Og da boka kom ut i 1976, leste jeg den med en gang, tjue år gammel. Jeg har lest den to, tre ganger til opp gjennom årene, og kommer ganske sikkert til å plukke den opp igjen. For det er riktig, det den litt baktunge tittelen sier. Dette angår oss alle.

Nå i 2015 forlater jødene Europa i tusentall. De frykter – med god grunn – for sine liv. Jeg hadde aldri trodd jeg skulle få oppleve noe slikt, men der er vi nå. I 2014 forlot 7.000 jøder Frankrike. I år, etter massakren i Paris, vurderer 75 prosent av landets 500.000 jøder å gjøre det samme. Til tross for at mindre enn én prosent av den franske befolkning er jøder, er de ofre for halvparten av rasistisk begrunnet vold i landet. Det er viktig å huske på at dette er jøder født i Frankrike. De velger å forlate sitt fedreland.

Og igjen: Det skjer nå.

Etter at [Julius Paltiel](#) døde i 2008, er Samuel Steinmann den siste gjenlevende av de norske jødene som ble sendt til Auschwitz. Snart er alle tidsvitner til det industrielle masse mordet i KZ-leirene borte. Da innledes en helt ny fase i historien om holocaust. Da går vi inn i tida etter de opprinnelige stemmene. De som så, overlevde og fortalte. Etter dette må vi som hørte på, bli dem som bringer fortellingen videre.

Det høres greit ut, men i den skyggen som er ved å reise seg i Europa og Russland i øyeblikket, finnes krefter som uten særlige problemer kjemper på to fronter samtidig.

I et virvar av nazistiske og islamofascistiske aksjoner og anslag av alle slag, brenner det allerede godt ute på ytterfløyene. Og innover mot sentrum gløder det faretruende. Det går fort nå. Det er så mange som allerede har begynt å løpe. I en slik situasjon er det viktig at vi ikke mister dødsleirene av syne. At vi ikke et sekund glemmer hva som skjedde der.

I et intervju med Klassekampen i forbindelse med 70-årsdagen for frigjøringen av Auschwitz, snakker [Samuel Steinmann](#) om sin mangeårige virksomhet som foredragsholder rundt om på norske skoler. Helt mot slutten sier han: «Det er rørende å snakke med ungdommer. Etterpå kommer de opp og klemmer meg og takker. De vet jo ingenting om dette. Men de er veldig interesserte. Her er det en stor svikt i skoleverket.»

Og et svik kan vi ikke ha når det gjelder dette. Jeg har flere ganger forsøkt å grave i dette. Ringt rundt til lærere og andre som jobber i skoleverket. Svært mange tar dette på like stort alvor som mine egne lærere gjorde. Mange andre vrir seg og blir underlig vage. Noen ganger blir det helt taust i den andre enden.

Og vi vet jo hvorfor. Men læren om holocaust må bankes inn, ikke bare på videregående, men i grunnskolen. Det må være pensum. Det er livsfarlig å late som om det store antallet muslimske barn og ungdommer i klasserommene er helt uproblematisk i denne sammenhengen, slik mange nå velger å gjøre. Det er vanskelig å røre ved dette i dagens opphetede situasjon, men det er ingen vei utenom.

Det er norsk skole som skal lære barna hva som skjedde i leirene under det nazistiske varviddet, ikke foreldrene. Samme hvor de kommer fra. Samme hva slags religion de praktiserer.

Denne teksten har også vært publisert i [Dagsavisen](#) 30. januar 2015.

